

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.7.61>

ISTOTA I ZNACZENIE DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORCZEJ DLA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO KRAJU

Siergiej Serikow

laureat Naukowego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0009-0004-0007-9481

Serikovsergey8181@gmail.com

Adnotacja. W artykule, bazując na analizie poglądów naukowych naukowców oraz norm obowiązującego ustawodawstwa, wskazano najważniejsze cechy charakteryzujące istotę działalności przedsiębiorczej. Podkreśla się, że rozwój społeczno-gospodarczy odzwierciedla powiązania stanu gospodarczego i społecznego kraju, wzajemne oddziaływanie warunków społecznych i społeczne konsekwencje zmian gospodarczych. Znaczenie działalności przedsiębiorczej dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przejawia się w następujących kierunkach: a) gospodarczy - pobudzanie konkurencji i przeciwdziałanie monopolom; proaktywne objęcie tymi sferami produkcji niematerialnej i materialnej, które pozostały bez wystarczającego wsparcia ze strony władz państwowych i organów samorządu terytorialnego; optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych, finansowych i pracy; zwiększenie wolumenu wpływów podatkowych do budżetów różnych szczebli; b) społeczne – zapewnienie elastycznego i szybkiego zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie określonych towarów, robót budowlanych i usług; zwiększanie liczby zatrudnionych, w tym poprzez tworzenie nowych miejsc pracy; prowadzenie działalności charytatywnej i mecenatu; c) polityczny – zmniejszający poziom napięcia społecznego; wzmocnienie roli klasy średniej w podejmowaniu ważnych decyzji państwowych; możliwość lobbowania interesów dużych przedsiębiorstw w oparciu o sponsorowanie ruchów i partii politycznych.

Słowa kluczowe: działalność przedsiębiorcza, rozwój społeczno-gospodarczy, państwo, społeczeństwo.

THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY FOR THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Serhii Serykov

laureate of the Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0009-0004-0007-9481

Serikovsergey8181@gmail.com

Abstract. The article, based on the analysis of the scientific views of scientists and the norms of the current legislation, highlights the most important features that characterize the essential content of entrepreneurial activity. It is emphasized that socio-economic development reflects the interrelationship of the economic and social state of the country, the mutual influence of social conditions and the social consequences of economic changes. The importance of entrepreneurial activity for the socio-economic development of the country is manifested in the following directions: a) economic - stimulating competition and countering monopolies; proactive coverage of those spheres of non-material and material production, which remained without sufficient support from state authorities and local self-government bodies; optimization of the use of natural, financial and labor resources; increase in the amount of tax revenues to budgets of different levels; b) social - provision of flexible and prompt satisfaction of public needs in certain goods, works and services; increasing the volume of the employed population, including through the creation of new jobs; conduct of charity and patronage; c) political – reducing the level of social tension; strengthening the role of the middle class in making important state decisions; the possibility of lobbying the interests of large enterprises on the basis of sponsoring political movements and parties.

Key words: entrepreneurial activity, socio-economic development, state, society.

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Сергій Сериков

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0009-0004-0007-9481

Serikovsergey8181@gmail.com

Анотація. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, виділено найбільш важливі ознаки, які характеризують сутнісний зміст підприємницької діяльності. Наголошено, що соціально-економічний розвиток відображає взаємний зв'язок економічного та соціального стану країни, взаємного впливу суспільних умов та соціальних наслідків економічних змін. Значення підприємницької діяльності для соціально-економічного розвитку країни проявляється у таких напрямках: а) економічному – стимулювання

конкуренції та протидія монополізму; ініціативне охоплення тих сфер не матеріального та матеріального виробництва, що залишилися поза достатнім забезпеченням з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування; оптимізація використання природних, фінансових та трудових ресурсів; збільшення обсягу податкових надходжень до бюджетів різного рівня; б) соціальному – забезпечення гнучкого та оперативного задоволення суспільних потреб у певних товарах, роботах та послугах; збільшення обсягу зайнятого населення, у тому числі шляхом створення нових робочих місць; провадження благодійництва та меценатства; в) політичному – зниження рівня соціальної напруги; посилення ролі середнього класу в прийнятті важливих державних рішень; можливість лобювання інтересів великих підприємств на основі спонсорства політичних рухів та партій.

Ключові слова: підприємницька діяльність, соціально-економічний розвиток, держава, суспільство.

Вступ. Вже протягом багатьох десятиліть підприємницька діяльність є рушійною силою економічного зростання та розвитку будь-якої країни, в тому числі й України. Вона відіграє ключову роль у формуванні валового внутрішнього продукту, створенні нових робочих місць, залученні інвестицій та підвищенні рівня життя населення. Податки, які сплачують суб'єкти підприємства, є важливим джерелом доходів державного бюджету. Ці кошти використовуються для фінансування соціальних програм, будівництва інфраструктури та інших державних потреб. Окрім того, підприємництво є каталізатором інновацій, адже саме підприємці впроваджують нові технології, розробляють нові продукти та послуги, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність української економіки на світовому ринку. Вони стимулюють науково-технічний прогрес та сприяють модернізації виробництва. А відтак, підприємницька діяльність має надзвичайно важливе соціальне та економічне значення для розвитку держави та суспільства.

Стан дослідження. Окремі проблемні аспекти, пов'язані із регулюванням підприємницької діяльності, у своїх наукових працях розглядали: Л.В. Бойчук Н.Ю. Волощук, Н.В. Дачій, А.А. Жигір, Н.М. Жулканич, Ю.О. Кравченко, Х.Ю. Кульгавець, М.А. Лендел, К.С. Нікітенко, Д.Ю. Параманов, Л.В. Хомко та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі все ще актуальним залишається питання щодо ролі та значення підприємницької діяльності для соціально-економічного розвитку країни.

Саме тому метою статті є: розкрити сутність та значення підприємницької діяльності для соціально-економічного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Поняття «підприємництво» відоме з XIII століття. Згідно із словником Робера, підприємець є «особистість, що управляє підприємством, веде його за власний рахунок, використовуючи різні фактори виробництва (природні ресурси, працю, капітал) з метою продажу продукції чи надання послуг». Підприємцем є «...господарі, землероби, комерсанти, промисловці, в тому числі дрібні ремісники, власники торгових точок». До підприємців у той час не відносили службовців, чиновників та інших осіб, оскільки за свою роботу вони одержували заробітну плату. Тільки у XVIII ст. підприємця почали ототожнювати з новаторством, винахідництвом, інтелігентністю та іншими ознаками, якими характеризують підприємця сучасного (Жигір, 2015: 28).

В літературі підкреслюють, що підприємництво характеризує тип господарської поведінки, що ґрунтується на самостійності та незалежності суб'єктів стосовно вибору про те: що, скільки, як, для кого (для чого) виробляти; на повній відповідальності за прийняті рішення та їхні наслідки і спрямуванні діяльності на досягнення комерційного успіху (Лендел, Волощук, Жулканич, 2012). До основних ознак, на яких базується підприємницька діяльність, що й відрізняє її від іншої діяльності, Ю.А. Сагайдак відносить: вольовий характер, ініціативність, систематичність, правомірність, ризик та спрямованість на отримання прибутку. Дослідник підкреслює, що підприємницька діяльність має неабияке позитивне значення для розвитку особистості, суспільства та держави, – тому розвиток і підтримка господарської (підприємницької) діяльності людини пропонує визнати пріоритетним напрямом діяльності України в найближчі роки, особливо в контексті євроінтеграції (Сагайдак, 2016: 46-47). Правомірність, як ознака підприємницької діяльності включає в себе цілу низку елементів. Наголошення на відповідності вимогам законодавства, як окрема ознака підприємницької діяльності, розкривається й у працях інших вчених.

Наприклад, К.С. Нікітенко характеризує підприємницьку діяльність, як ризиковану діяльність фізичної особи або групи фізичних осіб (zareєстрованих як підприємців або заснували юридичну особу), які отримують прибуток на основі задоволення громадських потреб у продуктах, роботах, послугах, що змінюються, на основі добровільного застосування соціальної відповідальності, що вимагає залучення ресурсів (матеріальних і нематеріальних ресурсів) та взаємодії з контрагентами (Нікітенко, 2021). Д.Ю. Параманов визначає підприємницьку діяльність, як різновид активної взаємодії суб'єкта підприємницької діяльності з соціально-економічною системою, у процесі якої з одного боку забезпечуються умови для інноваційного розвитку цієї системи, а з іншого – задовольняються потреби матеріального характеру підприємця. Серед характерних ознак підприємницької діяльності автор виділяє: 1) самостійність дій підприємця, що базується на праві безперешкодного прийняття суб'єктивних рішень щодо технології господарювання; 2) реалізація діяльності є систематичною та легальною, орієнтованою на отримання матеріальних вигод від сфери суспільного виробництва; 3) є частиною господарської діяльності, відмінної від господарської діяльності некомерційного виду спрямуванням на отримання прибутку та від господарської діяльності комерційного виду процесом суспільного виробництва, заснованого на новаторстві та інноваціях (Параманов, 2020: 124-125). Отже, дослідник у самому визначенні підприємницької діяльності акцентує увагу на тому, що вона є продуктом взаємодії суб'єкта, що її здійснює, із суспільством, його соціально-економічною сферою. Також до

характерних ознак цієї діяльності науковець відносить її легалізацію, тобто реєстрацію та отримання всіх необхідних дозволів, які вимагає законодавство щодо конкретного різновиду такої діяльності. Разом із цим виділення такої ознаки є спірним.

Однією з ознак підприємницької діяльності в літературі називають досягнення соціально-економічних результатів. Серед економічних результатів внаслідок ефективного здійснення підприємництва найбільш значущими є утворення конкурентного середовища, наповнення ринку товарами і послугами, значна активізація інвестиційних відносин. Водночас, нормативне ускладнення правил ведення бізнесу, нестабільна кон'юнктура ринку спричиняє тіньові операції, які, як правило, супроводжуються уникненням від оподаткування, дефіцитністю державного бюджету, відтак гальмуються соціальні програми, поглиблюється майново-класове розшарування населення, ідейно-політичне протистояння в суспільстві. Натомість зміцнення суб'єктів підприємництва, їхня прибутковість закладає додаткову фінансову базу для такої соціально корисної діяльності, як благодійництво та спонсорство (Хомко, Кульгавець, 2016: 23). Разом із цим слід погодитися з тим, що власна вигода є рушійним фактором підприємницької діяльності. Заради отримання прибутку підприємець організує справу. Громадське благо не є для підприємця головним. Але це не дає підстав змішувати особистий зиск з громадськими інтересами (Сментини, 2019: 13). Отже, не доцільно говорити про те, що досягнення соціально-економічних результатів є прямою метою здійснення підприємницької діяльності.

Неможливо не погодитися із тим, що наслідком здійснення підприємницької діяльності є задоволення потреб та інтересів як підприємця (в першу чергу, шляхом отримання прибутку), так і суспільства (поставка товарів на ринок, надання послуг, створення робочих місць тощо). Проте слід погодитися з тим, що одержання економічних та соціальних результатів не завжди виступає метою діяльності підприємця (Ісаков, 2011: 337). Соціальні та економічні результати, як правило, є наслідком, а не безпосередньою метою такої діяльності.

Таким чином, більшість авторів в своїх поглядах тотожні із законодавчим визначенням підприємництва та відносять до них: ініціативність, постійність (систематичність), ризикованість та націленість на отримання прибутку, соціальні та економічні результати підприємництва є супроводжуваними факторами збільшення прибутковості цієї діяльності. Така ознака, як правомірність, характеризує легалізацію підприємницької діяльності, у тому числі: здійснення її спеціальним суб'єктом, що зареєстрований в належній організаційно-правовій формі, яка відповідає обраній ним діяльності; отримання спеціальних дозволів (ліцензій); дотримання податкового, природоохоронного та іншого законодавства тощо.

Розглядаючи значення підприємницької діяльності для соціально-економічного розвитку країни, доцільно зупинити увагу на тому, що саме останнє поняття являє собою. Категорія «соціально-економічний розвиток» є складним поняттям, зміст якого розширюється за ступенем становлення рівня життя населення. Цю категорію нерідко змішують з іншими категоріями, близькими за змістом. Соціально-економічний розвиток – категорія, що описує процес переходу від одного стану якісної визначеності економічної системи певного рівня організації до іншої, більш повної економічної якості, тобто до іншої економічної системи, що має нову міру, нову кількісну та якісну єдність. Гранично широкою формою та іманентною характеристикою процесу економічного розвитку виступає особливим чином організований економічний рух, єдиним реальним змістом якого є процес економічних змін. На відміну від поняття «соціальний розвиток» воно фіксує всі рухи, що відбуваються в економічній системі, і в цьому аспекті ширше за обсягом (Дацій, Бойчук, Кравченко, 2022: 40). Таким чином, соціально-економічний розвиток відображає зміни як в економічній, так і в соціальній сфері суспільного буття.

На думку Д.В. Пузакова, соціально-економічний розвиток включає такі основні компоненти: зростання виробництва і доходів; зміни в інституційній соціальній і адміністративній структурах суспільства; зміни в суспільній свідомості; зміни в традиціях і звичках. У свою чергу, сталий соціально-економічний розвиток означає реалізацію трьох взаємопов'язаних і взаємообумовлених цілей: створення більш конкурентоспроможною, високоефективною і низьковитратною економіки; підвищення життєвого рівня населення; поліпшення екологічної обстановки (Пузаков, 2020: 142). Таким чином, автори наголошують на взаємній обумовленості економічного та соціального розвитку, при цьому саме економічні зміни, які відбуваються в країні, здійснюють вагомий вплив на його соціальний стан. Такий вплив здійснюється поступово. Отже, соціально-економічний розвиток відображає взаємний зв'язок економічного та соціального стану країни, взаємного впливу суспільних умов та соціальних наслідків економічних змін. З урахуванням того факту, що в основі ринкової економіки лежить підприємницька діяльність, її розвиток чи занепад має відповідні соціально-економічні наслідки для країни. Для їх розгляду необхідно дослідити основні функції підприємницької діяльності як напрямки її впливу на суспільну діяльність.

В. Васюта, Н. Чорновол та М. Горбунова виокремлюють такі функції підприємницької діяльності: загально-економічну – задоволення попиту споживачів відбувається через призму виробництва товарів, надання послуг та виконання робіт; соціальну – покращення рівня добробуту за рахунок створення нових робочих місць; політичну – формування сприятливого політичного клімату (Васюта, Чорновол, Горбунова, 2022: 133-134). Названі функції відображають загальні сфери впливу підприємницької діяльності на суспільство. При чому виготовлення та реалізація товарів та послуг, які задовольняють потреби населення, авторами віднесено не до соціальної, а до економічної функції.

Економічна функція пов'язана із іншими, зокрема, із особистісною та соціальною. Як підкреслює Т. Вдовичак, здійснюючи самостійну підприємницьку діяльність, працівник зростає як у професійному плані, так

і в інтелектуальному. І це має цілком реальні позитивні наслідки для всього суспільства, оскільки ефективна економіка неможлива без підприємця. Що більше в країні реалізованих підприємців, то вища конкуренція, задоволеніші споживачі, швидший прогрес. Що менше підприємців, то слабший розвиток. Високий рівень підприємницької активності призводить не лише до зростання валового внутрішнього продукту (ВВП), створення робочих місць, збільшення рівня податкових відрахувань, підвищення рівня життя мешканців країни. Він також породжує соціальні та ментальні зміни, формує середній клас, дозволяє людині відчувати себе господарем своєї долі, перестати бути залежним від влади чи роботодавця (Вдовичак, 2022: 62). Таким чином, можна виділити функції підприємницької діяльності, які притаманні їй як сфері самореалізації особи, та які вона виконує в контексті широкого впливу на соціально-економічний стан країни. До перших доцільно віднести особистісну (розвиток особистості, отримання нових знань та формування навичок), творчу (впровадження інновацій у виробництві, виконанні робіт на наданні послуг), збалансованого використання ресурсів (оптимізації балансу між витраченими ресурсами та задоволенням потреб населення) тощо. До функцій, що відображають більш широкий вплив підприємницької діяльності, доцільно віднести економічну, політичну та соціальну.

Висновки. Таким чином, проведене наукове дослідження дає змогу зробити висновок про те, що при визначенні підприємницької діяльності як фактору соціально-економічного розвитку в контексті державної підтримки доцільно врахувати її як економічну діяльність, що є об'єктом правового регулювання. Її доцільно розглядати як ініціативну, самостійну, здійснювану на власний ризик діяльність зареєстрованих у встановленому порядку суб'єктів, що на основі чинного законодавства проводять незаборонену діяльність, спрямовану на отримання прибутку, реалізація якої має соціально-економічні наслідки для суспільства.

Значення підприємницької діяльності для соціально-економічного розвитку країни проявляється у таких напрямках:

- економічному – стимулювання конкуренції та протидія монополізму; ініціативне охоплення тих сфер не матеріального та матеріального виробництва, що залишилися поза достатнім забезпеченням з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування; оптимізація використання природних, фінансових та трудових ресурсів; збільшення обсягу податкових надходжень до бюджетів різного рівня;
- соціальному – забезпечення гнучкого та оперативного задоволення суспільних потреб у певних товарах, роботах та послугах; збільшення обсягу зайнятого населення, утому числі шляхом створення нових робочих місць; провадження благодійництва та меценатства;
- політичному – зниження рівня соціальної напруги; посилення ролі середнього класу в прийнятті важливих державних рішень; можливість лобювання інтересів великих підприємств на основі спонсорвання політичних рухів та партій.

Література:

1. Васюта В., Чорновол Н., Горбунова М. Роль підприємницької діяльності в розвитку національної економіки. Галицький економічний вісник. 2022. № 5–6 (78–79). С. 130–137.
2. Вдовичак Т. Сутність підприємництва та його роль у економічному розвитку держави. Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (01-02 червня 2022 року). Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2022. С. 60-62.
3. Дацій Н.В., Бойчук Л.В., Кравченко Ю.О. Основні концепції соціально-економічного розвитку територій в контексті розвитку місцевого самоврядування в умовах європейської інтеграції. *Публічне управління та митне адміністрування*. Спецвипуск. 2022. С. 39-44.
4. Економіка та організація підприємницької діяльності: навч. посіб / За заг. ред. д.е.н. Н.В. Сментини. К: ФОП Гуляєва В.М, 2019. 320 с.
5. Жигірь А.А. Сутність підприємництва та чинники його економічного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 20. С. 28-33.
6. Ісаков М.Г. Поняття та ознаки підприємництва як об'єкта державного контролю. *Форум права*. 2011. № 3. С. 332-339.
7. Лендел М.А., Волощук Н.Ю., Жулканич Н.М. Теоретичні засади підприємництва: аналітичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*: Серія: Економіка. 2012. № 35, Ч. 1. С. 13–17.
8. Нікітенко К.С. Підприємницька діяльність: аспекти, тенденції і перспективи розвитку в умовах пандемії. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2021/104.pdf
9. Параманов Д.Ю. Про поняття підприємницької діяльності: адміністративний аспект. *Юридична наука*. 2020. № 7(109). С. 119-127.
10. Пузаков Д.В. Поняття соціально-економічного розвитку в регіоні. *Наукові записки*. Серія: Право. 2020. № 9. С. 141-144.
11. Сагайдак Ю. Підприємницька діяльність як основна форма реалізації економічних прав людини. Теоретико-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 7. С. 44-48.
12. Хомко Л.В., Кульгавець Х.Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.

References:

1. Vasiuta, V., Chornovol, N., Horbunova, M. (2022). Rol pidpriemnytskoi diialnosti v rozvytku natsionalnoi ekonomiky [The role of entrepreneurial activity in the development of the national economy]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. № 5–6 (78–79). pp. 130-137.
2. Vdovychak, T. (2022). Sutnist pidpriemnytstva ta yoho rol u ekonomichnomu rozvytku derzhavy [The essence of entrepreneurship and its role in the economic development of the state]. *Formuvannia mekhanizmu zmitsnennia konkurentnykh pozytsii natsionalnykh ekonomichnykh system u hlobalnomu, rehionalnomu ta lokalnomu vymirakh: materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (01-02 chervnia 2022 roku)*. Ternopil : FOP Palianytsia V.A., pp. 60-62.
3. Datsii, N.V., Boichuk, L.V., Kravchenko, Yu.O. (2022). Osnovni kontseptsii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku terytorii v konteksti rozvytku mistsevoho samovriaduvannia v umovakh yevropeiskoi intehratsii [Basic concepts of socio-economic development of territories in the context of the development of local self-government in the conditions of European integration]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*. Spetsvyпуск. pp. 39-44.
4. Smentynyn, N.V. (red). (2019). *Ekonomika ta orhanizatsiia pidpriemnytskoi diialnosti* [Economics and organization of entrepreneurial activity]: navch. posib. K: FOP Huliiava V.M, 320 p.
5. Zhyhir, A.A. (2015). Sutnist pidpriemnytstva ta chynnyky yoho ekonomichnoho rozvytku [The essence of entrepreneurship and factors of its economic development]. *Investysii: praktyka ta dosvid*. № 20. pp. 28-33.
6. Isakov, M.H. (2011). Poniattia ta oznaky pidpriemnytstva yak obiekta derzhavnogo kontroliu [Concepts and signs of entrepreneurship as an object of state control]. *Forum prava*. № 3. pp. 332-339.
7. Lendiel, M.A., Voloshchuk, N.Iu., Zhulkanych, N.M. (2012). Teoretychni zasady pidpriemnytstva: analitychnyi aspekt [Theoretical foundations of entrepreneurship: analytical aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: Serii: Ekonomika*. № 35, Ch. 1. pp. 13–17.
8. Nikitenko, K.S. (2021). Pidpriemnytska diialnist: aspekty, tendentsii i perspektyvy rozvytku v umovakh pandemii [Entrepreneurial activity: aspects, trends and prospects of development in the conditions of the pandemic]. *Efektivna ekonomika*. 2021. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2021/104.pdf
9. Paramanov, D.Iu. (2020). Pro poniattia pidpriemnytskoi diialnosti: administratyvnyi aspekt [About the concept of entrepreneurial activity: administrative aspect]. *Yurydychna nauka*. № 7(109). pp. 119-127.
10. Puzakov, D.V. (2020). Poniattia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku v rehioni [Concept of socio-economic development in the region]. *Naukovi zapysky*. Serii: Pravo. № 9. pp. 141-144.
11. Sahaidak, Yu. (2016). Pidpriemnytska diialnist yak osnovna forma realizatsii ekonomichnykh prav liudyny. Teoretyko-pravovy aspekt [Entrepreneurship as the main form of realization of economic human rights. Theoretical and legal aspect]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. № 7. pp. 44-48.
12. Khomko, L.V., Kulhavets, Kh.Iu. (2016). *Pravove rehuliuвання pidpriemnytskoi diialnosti* [Legal regulation of entrepreneurial activity: a study guide]: navchalnyi posibnyk. Lviv: LvDUVS, 424 p.